

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

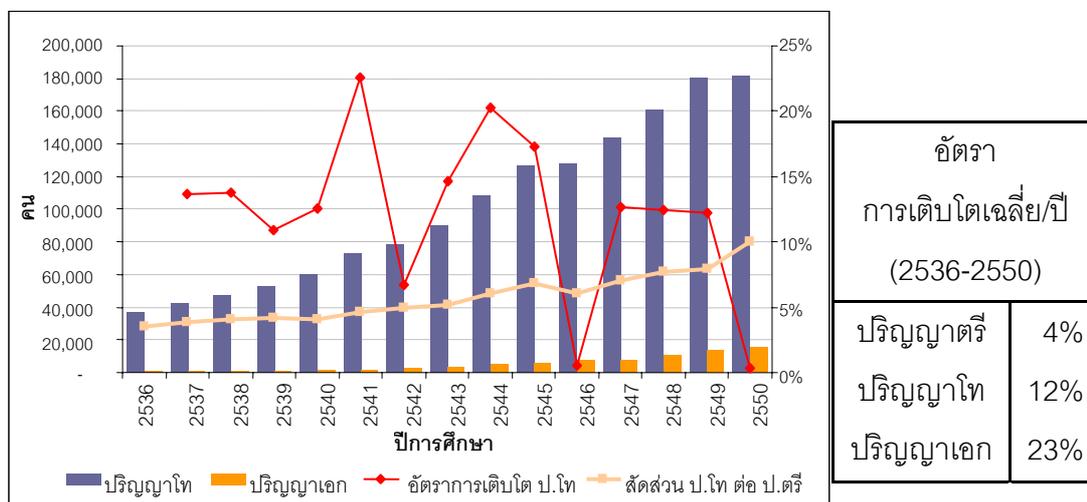
“คุณวุฒิทางการศึกษา” เป็นปัจจัยสำคัญที่มนุษย์เชื่อว่าส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสำเร็จในหน้าที่การงานอันนำมาซึ่งค่าตอบแทนและสวัสดิการที่แปรผันตรงกับคุณวุฒิทางการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากคุณวุฒิทางการศึกษานั้นถือได้ว่าเป็นใบเบิกทางที่สำคัญที่สถานประกอบการหรือองค์กรต่าง ๆ ใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อคัดเลือกบุคลากรเข้าไปปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ปริญาบัตรเปรียบเสมือนกุญแจสำคัญสำหรับการเข้าสู่ตลาดแรงงานในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งสังคมให้ค่าและยกย่องในตัวบุคคลนั้น ๆ ด้วยสิ่งนี้เป็นอันดับแรก

ในอดีต สังคมไทยให้ค่ากับวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีว่าเพียงพอสำหรับการประกอบอาชีพซึ่งจะส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีต่อแรงงาน แต่สำหรับปัจจุบันนี้ ด้วยสภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่มีความเป็นพลวัตสูง ก่อให้เกิดอัตราการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วยในหลากหลายมิติ แรงงานที่มีต้นทุนที่ดีในเรื่องของความสามารถที่หลากหลาย และคุณวุฒิทางการศึกษาที่สูงกว่า ย่อมได้เปรียบและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานหรือสถานประกอบการได้มากกว่า ในบางธุรกิจยอมที่จะลงทุนในเรื่องค่าตอบแทนและสวัสดิการที่สูงมากให้แก่คนที่มีคุณสมบัติดังกล่าว เพราะเชื่อว่า แรงงานเหล่านี้จะสามารถสร้างผลกำไรกลับคืนสู่บริษัทได้อย่างคุ้มค่า ความต้องการของตลาดแรงงานดังกล่าวจึงกลายเป็นแรงผลักดันให้แรงงานส่วนใหญ่ในปัจจุบันหันมาให้ความสำคัญต่อการปรับคุณสมบัติของตนเองให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต แนวความคิดและค่านิยม เพื่อให้สอดคล้องและเท่าทันกระแสการดำรงชีวิตระบบทุนนิยม ภายใต้กระแสโลกที่ขึ้นชื่อว่า “ไร้พรมแดน”

ปัจจุบัน “ค่านิยมทางการศึกษา” มุ่งไปที่ประเด็นการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากข้อมูลสถิติการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ปีการศึกษา 2536 มีจำนวนนักศึกษาที่ศึกษาในระดับปริญญาโทเพิ่มขึ้นจาก 37,091 คน เป็น 181,634 คน ในปีการศึกษา 2550 คิดเป็นร้อยละ 79.6 (กลุ่มพัฒนาระบบสารสนเทศ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, 2549)

ภาพที่ 1.1

แนวโน้มการศึกษต่อในระดับปริญญาโท ปีการศึกษา 2536-2550

ที่มา: พัฒนาจากข้อมูลสถิติการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มพัฒนาระบบสารสนเทศ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, 2549.

ในส่วนของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้จัดหลักสูตรการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ภาคพิเศษจำนวนมาก ที่เอื้อต่อการศึกษาต่อของแรงงาน ทั้งหลักสูตรภาคค่ำและหลักสูตรภาคเสาร์-อาทิตย์ จึงทำให้มีแรงงานจำนวนมากทั้งในส่วนที่ต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และในส่วนที่ศึกษาต่อเนื่องด้วยค่านิยมของสังคมในปัจจุบัน ต่างสละเวลาและชีวิตส่วนตัวเพื่อก้าวเข้าสู่เส้นทางการศึกษาอีกครั้ง ด้วยความเชื่อมั่นว่าการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าสำหรับชีวิตและโอกาสที่ดีกว่าในอนาคต เมื่อแรงงานเหล่านี้ต้องทำงานและศึกษาต่อควบคู่กันไป ย่อมก่อให้เกิดภาวะความเครียด ความกดดัน จนอาจส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อการดำเนินชีวิต หากขาดแนวทางการบริหารจัดการเพื่อปรับสมดุลชีวิตให้ดี ดังนั้น เพื่อให้การทำงานและการศึกษาต่อบรรลุเป้าหมายบนฐานการใช้ชีวิตส่วนตัวอย่างมีความสุข ไม่ก่อความทุกข์หรือภาระทางกายและจิตใจต่อตนเองและครอบครัว ประเด็นการจัดการเวลาและความเครียดของแรงงานที่ศึกษาต่อระดับปริญญาโท จึงเป็นประเด็นใกล้ตัวที่น่าสนใจและน่าศึกษาอย่างยิ่ง

จากการสัมภาษณ์บุคคลใกล้ชิด สิริตา เลิศจรรยาภักดิ์ (สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2551) ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมงานคนหนึ่งของผู้ศึกษา ทำให้ผู้ศึกษาได้รับมุมมองบางอย่างเกี่ยวกับชีวิตของแรงงานที่ศึกษาต่อ เพื่อนคนนี้ดังกล่าวตัดสินใจศึกษาต่อระดับปริญญาโท ด้วยความรู้สึกและเหตุผลที่ว่า ถึงเวลาที่จะต้องศึกษาต่อ อันเนื่องมาจากปัจจัยด้านอายุ ปัจจัยด้านครอบครัวที่

สนับสนุนให้ศึกษาต่อและกระแสสังคมที่ผลักดันให้ตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ จากการทำงานร่วมกันซึ่งทำให้ได้รับทราบความเป็นไปและความรู้สึก พร้อมทั้งได้แลกเปลี่ยนสื่อสารกันตลอดช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้ผู้ศึกษาทราบว่า เพื่อนคนดังกล่าวมีระดับความเครียดและรู้สึกกดดันอยู่ตลอดเวลา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังได้ให้แง่คิดกับผู้ศึกษาว่า ถ้าหากเหตุผลของการตัดสินใจศึกษาต่อ ไม่ได้เกิดจากความรู้สึกที่ต้องการศึกษาต่ออย่างแท้จริง ไม่ได้ทบทวนตนเองและศึกษาข้อมูลว่าคนที่เรียนต่อในขณะที่ทำงานไปด้วยต้องมีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปอย่างไร ตลอดจนวิธีการจัดการเวลาและความเครียดอย่างไร อาจทำให้เสียทั้งเวลา สุขภาพร่างกาย จิตใจ และค่าใช้จ่าย ซึ่งสุดท้ายกลับได้ค้นพบตัวเองว่า มีสิ่งอื่นที่ตนเองให้ความสนใจที่จะเรียนรู้และสนใจที่จะทำมากกว่ารออยู่ จึงทำให้ตัดสินใจไม่ศึกษาต่อ ทั้งที่ความจริงแล้วผลการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ดี สุดท้ายได้ทั้งทำเกี่ยวกับประเด็นการศึกษาเรื่องการจัดการเวลาและความเครียดของแรงงานที่ศึกษาต่อระดับปริญญาโทว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวที่น่าสนใจเพราะจะทำให้ทราบว่าแรงงานคนอื่น ๆ จัดสรรเวลาอย่างไร ตลอดจนสามารถจัดการความเครียด เช่น มีวิธีและเทคนิคในการผ่อนคลายตัวเองอย่างไรเมื่อต้องรับผิดชอบหน้าที่ในด้านการงานและการเรียนซึ่งต้องดำเนินควบคู่กันไป เพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดการชีวิตที่เหมาะสมสำหรับแรงงานที่กำลังศึกษาต่ออยู่ในขณะนี้ ขณะเดียวกันก็สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับแรงงานในอนาคตที่ตัดสินใจจะศึกษาต่อระดับปริญญาโท เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจทบทวนตนเอง และเตรียมพร้อมรับมือกับผลกระทบซึ่งอาจทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงไปได้ในระดับหนึ่งด้วย สำหรับตัวผู้ศึกษาเอง เชื่อว่าการจัดการเวลาและการจัดการความเครียดที่ลงตัว จะช่วยให้ประสิทธิภาพในการทำงานยังคงอยู่ พร้อมทั้งเกิดการเรียนรู้ที่มีความสุขยิ่งขึ้น และในอนาคตผลแห่งการจัดการที่ลงตัวจะเสริมให้คุณภาพชีวิตของแรงงานตลอดจนผลิตผลขององค์กร สังคม และประเทศชาติ เติบโตและงอกงามอย่างยั่งยืนได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจการจัดการเวลาของแรงงานที่ศึกษาต่อระดับปริญญาโท
2. เพื่อสำรวจการจัดการความเครียดของแรงงานที่ศึกษาต่อระดับปริญญาโท

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำรวจรูปแบบ และเทคนิคการจัดการเวลาและความเครียดของแรงงานที่ศึกษาต่อระดับปริญญาโทภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ตลอดจนความคิดเห็นของแรงงานที่ศึกษาต่อระดับปริญญาโทเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเวลาและความเครียด เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเวลาและความเครียดที่เหมาะสม

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาต่อระดับปริญญาโทภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ซึ่งทำงานควบคู่ไปกับการศึกษาต่อจำนวน 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรพัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหำบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมมหำบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และหลักสูตรจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การมหำบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ จำนวนทั้งสิ้น 131 คน

นิยามศัพท์

แรงงานที่ศึกษาต่อ หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาต่อระดับปริญญาโทภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ซึ่งทำงานควบคู่ไปกับการศึกษาต่อ จำนวน 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรพัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหำบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมมหำบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ หลักสูตรจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การมหำบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์

คุณลักษณะของแรงงานที่ศึกษาต่อ หมายถึง

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และ สถานภาพสมรส

ปัจจัยงาน ได้แก่ อาชีพ รายได้ ตำแหน่ง ลักษณะงานที่ปฏิบัติ และการสนับสนุนจากที่ทำงาน

ปัจจัยการศึกษา ได้แก่ ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPA) เหตุผลที่ศึกษาต่อ ความคาดหวังในการศึกษาต่อ และสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมรุ่น

การจัดการเวลา หมายถึง รูปแบบการแบ่งเวลาให้กับองค์ประกอบหลัก ๆ ของชีวิตประจำวันภายใต้ข้อจำกัดของแต่ละบุคคลอย่างเหมาะสม ได้แก่ จำนวนชั่วโมงการทำงาน/วัน จำนวนชั่วโมงการศึกษาและทบทวนบทเรียน/วัน จำนวนชั่วโมงการใช้ชีวิตส่วนตัวและครอบครัว/วัน จำนวนชั่วโมงการนอน/วัน จำนวนชั่วโมงการเดินทาง/วัน และ เทคนิคการจัดการเวลา

เทคนิคการจัดการเวลา ได้แก่ การจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนในการทำงาน การแบ่งงานหรือกระจายความรับผิดชอบ และการเพิ่มความเร็วในการทำงาน

การจัดการความเครียด หมายถึง รูปแบบกิจกรรมผ่อนคลายความเครียดและเทคนิคการจัดการความเครียด

กิจกรรมผ่อนคลายความเครียด ได้แก่ การออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ (การนวดหรือสปา) งานอดิเรก (การอ่านหนังสือที่ชื่นชอบ, ปลูกต้นไม้, เลี้ยงสัตว์, ถ่ายภาพ เป็นต้น) กิจกรรมบันเทิง/สันทนาการ (ชมภาพยนตร์-ละครเวที, ฟังเพลง, ชมคอนเสิร์ต) การฝึกทำสมาธิและโยคะ การท่องเที่ยวโลกอินเทอร์เน็ต กิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมพบปะสังสรรค์ กิจกรรมเสริมความงาม Shopping และ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์หรือช่วยเหลือผู้อื่น

เทคนิคการจัดการความเครียด ได้แก่ การปรับอารมณ์ให้เท่าทันกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่ต้องพบเจอ การปรับทัศนคติและวิธีคิดให้ยืดหยุ่นและมองโลกในแง่ดี การเผชิญหน้าและจัดการแก้ไขตัวปัญหาที่ก่อให้เกิดความเครียด การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและบรรยากาศในชีวิตบ้าง การปรับวิธีการสื่อสารให้เป็นแบบ 2 ทาง (รับฟังผู้อื่น, แลกเปลี่ยนความคิดเห็น) การกำหนดบทบาทและระบุนหาที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ ของตนให้ชัดเจน การเข้าใจและยอมรับว่าไม่มีใครสมบูรณ์แบบ (มีความพึงพอใจในชีวิต) การไม่ตั้งความคาดหวังให้สูงเกินไป (ตั้งเป้าหมายที่มีความยืดหยุ่นและเป็นไปได้) การมีคนสนิทไว้เป็นที่ปรึกษา (ไม่เก็บปัญหาหรือความทุกข์ใจไว้คนเดียว) การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน